अनाथपिण्डिक

अनुवादक

भिक्षु प्रज्ञारश्मि

प्रकाशक :

साहुनी चम्पावती उपासिका

इतुंबाहा:, कान्तिपुर ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

अनाथपिण्डक

अनुवादक :

भिक्षु प्रज्ञारश्मि

गण महाविहार, कान्तिपुर

प्रकाशिका :

साहुनो चम्पावती उपासिका

इतुंबाहा:, कान्तिपुर

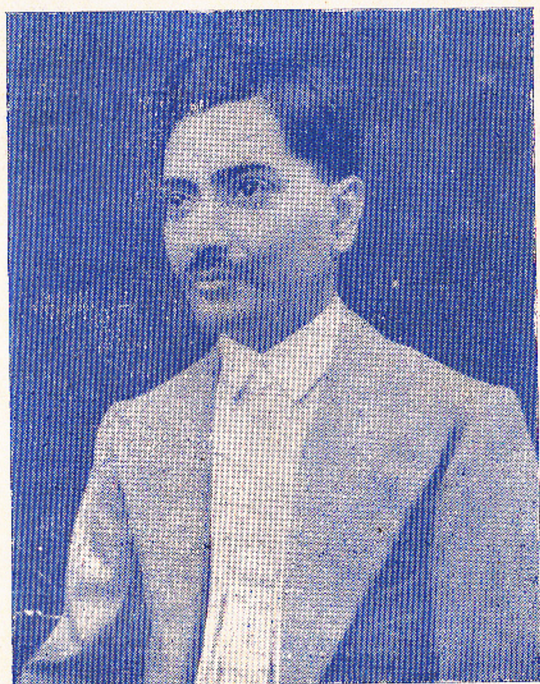
प्रकाशिका :
साहुनी चम्पावती उपासिका
इतुंबाहा:, कान्तिपुर

न्हापांगु संस्करण १०००

बुद्ध-सम्बत् २५१३ विक्रम-सम्बत् २०२६ नेपाल-सम्बत् १०८९

मू- ।७५

मुद्रक :
स्टायण्डर्ड प्रिन्टिङ्ग प्रेस,
इखापुखु, यें

स्व० साहु ज्ञानमान सिं

जन्म दिन :- १०४०
स्वर्गीय दिन :- १०८५

थुगु धर्म ग्रन्थ प्रदान यानागु पुण्यानुभावं
जिमि स्वर्गीय अबुयात सुख व शान्ति लिसें
परम शान्तिगु निर्वाण प्राप्त जुयेमा !

काय्पिः-
जगतहितमानसिं, अष्टमानसिं, अमृतमानसिं, अशोकमानसिं,
गौतममानसिं, अले ज्ञान शोभा व जगत शोभा

जिगु खँ

बुद्ध भिक्षु संघ स्वना बिज्याःगुया उद्देश्य गुलि तःधं, उलि हे बौद्ध दृष्टिकोणया दान पवित्र । उकिं थ्व हे महानता व पवित्रताया पृष्ठभूमी दना च्वंह्म अनाथपिण्डिक ह्मसीकेगु ख्याः खँ मखु ।

बुद्धया भिक्षु संघयात आर्थिक अवस्था, गुगु चतुप्रत्यय रूपय् जक जुया धात्थें हे सीमित खः, पायछि यायेगुली गुपिं निह्म प्यह्म महाजन महाजननीपिसं चक्कंगु ल्हातं ग्वाहालि यात, उपिं मध्यय् अग्रह्म अनाथ पिण्डिक खः । न्हापाया संचित धन अनाथपिनि निंतिं व भिक्षु संघ प्रतिया श्रद्धाय् फुका छ्वयेगुली अनाथपिण्डिक दकसिबे न्ह्योने लाः । अभ बुद्ध-धर्मय् दुहाँ वसें निसें वं गुगु जीवन-पद्धति व व्यापार-नीति ज्वन थुकी हे धात्थेंह्म अनाथपिण्डिक दु ।

अनाथपिण्डिकं लुँम्वः लाया: विहारया निंतिं ल्वःगु जेतकुमारया वयब न्याना काःगु खँयात बुद्धकालीनं लिपा गाबकं महत्व बिल । कलकत्ता व मद्रासया संग्रहालयय् थ्व खँयात बांलाक स्पष्ट याइगु शिला-चित्र दु, गुगु ईसवी सम्बत् न्ह्योल्यूयागु खः ।

अनाथपिण्डिक बुद्ध प्रति धात्थें प्रमुदित चित्त व विचित्र श्रद्धालुह्म व्यक्ति ख: । बुद्धयात थाकुइ धका न प्रश्न छगू तकं याइ मखुह्म जुया च्वन । तर वयागु आचरण थुलि विशुद्ध, व निर्वाण-मार्गया परिभाषाय् श्रोतापत्ति ख: ।

नेपाल भाषा साहित्य अनाथपिण्डिक शब्दं बांलाक परिचित । अभ थ्व परिचित-स्वभावं वया वास्तविकताय् हे घा:लाक विशेषत: बाखं साहित्यय् प्रसंग स्वाके माल कि याउँक याउँक हे अनाथपिण्डिकया जेतवनाराम केच्या: वन । बुद्धयाके प्रश्न न्ह्यथने माल कि गथे ब्याक्क बुद्धया नामय् च्वइगु सफुती उपोसथ देवपुत्र न्ह्यथन, अथे हे विहार न्ह्यथने माल कि अनाथपिण्डिक न्ह्यथन । थुखे, थासा आखलं पिहाँ वये धुंकूगु सफुती हे प्रसंग प्रसंगय् ह्म अनाथपिण्डिकया चर्चा वया च्वंगु मदु । थुपि ब्याक्क चर्चाया सम्पादन व समीक्षा जक या:सां अग्र-दायक अनाथपिण्डिक ह्मसीकेत आपा: भति गा: वइ । प्रस्तुत सफू मुक्कं अनाथपिण्डिक विषयया सफू जुया थुकिं अभ अप्व: ग्वाहालि याइ— थथे जि आश याना ।

पूज्य प्रज्ञारश्मि भन्तेया थ्व सफू, वसपोलयागु प्यंगूगु सफू ख: । थ्वयां न्ह्यो 'विशाखा-चरित्र', 'बुद्ध-धर्मया मू लँपु' व 'मघ माणवक' पिहाँ वये धुंकूगु दु । जित आश दु, वसपोल भन्तेयागु थ्व सफू नं पाठक-पिन्त ब्वना दी, अले लसकुस याना दी ।

श्रीघ: विहार — भिक्षु सुदर्शन

२२।२।२०२६

थःगु खँ

भिक्षु प्रज्ञारश्मि

तथागत अर्हत् सम्यक् सम्बुद्ध थःगु बोधिसत्व जीवनय् भिंगू पारमिता गुण धर्म पूर्ण याना बिज्यात। अले अन्तिम बोधिसत्व जीवनय् ब्याक्क भोग विलास वांछ्वया वसपोलं महाभिनिष्क्रमण याना बिज्यात। खुदँया दुष्कर तपस्यां लिपा मध्यम मार्ग ज्वना बोधिज्ञान लाना बिज्यात। अबले निसें मानव मात्रया हित व सुखया निंति चारिका याना बिज्याज्यां च्वंबले गथे अनाथपिण्डिक नाप लात, हानं वं तथागतया शासनय् गुलि गथे अचल श्रद्धा तल – थ्व सफुति स्पष्ट जुइ।

पालि सूत्र पिटक मध्यय् आपालं सूत्रय् थुगु गाथा वा थुगु धर्म खँ अनाथपिण्डिकं दयेकूगु जेतवनारामय् बुद्धं कना बिज्यागु धका वइगुलिं अनाथपिण्डिकयागु नां मस्यूपिं सुं मदु। तर अथे नं नेपाल भाषाय् मुक्कं अनाथपिण्डिकया परिचय बीगु गुगुं सफू मदुगु। उकिं

जिगु मनय् "विशाखा-चरित्र" च्वयाबले निसें अनाथपिण्डिकया विषयय् नं छुं च्वये धका मती तया च्वनागु हे खः । व ज्या पालि मनोरथपूरण, बुद्ध-जीवनी, जातक व मज्झिमनिकाय आदि सफूया खँ सम्पादन व अनुवादनं पुवन । बुद्ध-शासनया स्त्री-पक्षया दकसिबे महान त्याग याःह्म विशाखाया परिचय बीगु "विशाखा-चरित्र" लिपा पुरुष-पक्षया दकसिबे महान त्याग याःह्म अनाथपिण्डिकया परिचय बीगु थुगु सफू सकसियां न्ह्योने तयेत च्वये सिधयेवं जित संतोषया अनुभव जुल ।

वयां लिपा प्रकाशनया समस्या वल । सफू अथें लिकुना च्वन । छन्हु संयोगं चम्पावती साहुनी नाप खँ ल्हाल्हां अनाथपिण्डिकया सारांश जीवनी पुवंक न्यंकाबले वेकलं थ्व सफू छापे यायेगु बांलाः तायेकल । वेकःया हे कुतलय् धयाथें थ्व सफू पिहां वया नं च्वन । वेकःया हे स्वर्गीय ज्ञानमानसिं साहुया स्मृती ! वेकः स्वर्गीय साहुया सुपुत्रपिं जगतहितमानसिं, अष्टमानसिं, अमृतमानसिं, अशोकमानसिं, गौतममानसिं, अले म्ह्याय्‌पिं ज्ञानशोभा व जगतशोभापिनि श्रद्धां थुगु सफू वेकः साहुया सुगतिया कामनाय् धर्मदान नं जुया च्वन । गुगु आपालं उत्तम नं जू । छाय्‌धाःसा ब्याक्क दान सिबे धर्म दान उत्तम— *'सब्बदानं धम्मदानं जिनाति ।'*

अन्तय् थुगु अनाथपिण्डिक सफू बांलाक स्वया त्याग व तपस्या बल्लाका यंकेत थुकिं ग्वाहालि याइ धका जि आशा याना । हानं थुगु सफूया अनुवादय् माःथाय् माःकथं संशोधन याना ग्वाहालि याना ब्यूगुली आयुष्मान सुदर्शनयात व आयुष्मान ज्ञाणपुण्णिकयात जिगु धन्यवाद दु । लिसें आर्थिक सहयोग बिया दीपिंत बिया बिज्यापिंत ला थुगु पुण्य-कार्यय् जिगु आपालं आपालं साधुवाद दुगु हे जुल ।

—भिक्षु प्रज्ञारश्मि

२५ जेष्ठ २०२६ गणमहाविहार

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

"दायकानन्ति दानाभिरतानं सुदत्तो गहपति अनाथपिण्डिको अग्गोति दस्सेति ।"

दायकपिं मध्ये दानय् अभिरतह्म सुदत्त गृहपति अनाथपिण्डिक अग्र खः ।

– एतदग्ग वग्ग

थथे बुद्धया शासन कालय् दुपिं अनन्त दायकपिं मध्ये अनाथपिण्डिक दकसिबे अग्र जूगुया कारण झी बौद्ध श्रद्धालुपिंत धात्थें हे ब्वने बहः जू। सयेके सीके यायेत प्रेरणाप्रद जू। अनाथपिण्डिकया महान श्रद्धा व अचल श्रद्धायात बांलाक थुइकेत ग्वाहालि जुइगु कथा प्रकरणया चर्चा याये न्ह्यो वयागु पूर्व कथा व जन्म प्रसंगया कथा स्पष्ट यायेगु आवश्यक खने दु।

'मनोरथपुरणी' या उल्लेख कथं अनाथपिण्डिकया पूर्व कथा थथे खः–

अनाथपिण्डिक न्हापा पदुमुत्तर तथागतया शासन कालय् हंसवती कुलय् जन्म जूगु जुया च्वन । वं थथे श्रद्धा भक्ति तया सत्धर्म श्रवण याना च्वंबले हे छह्म उपासकयात अग्र दायकया स्थानय् तया तःगु खन । थ्व खना वं थः नं भविष्यय् अथे हे जुइ दयेमा धका प्रार्थना यात ।

थ्वयां लिपा छगू कल्पं मयाक देव व मनुष्य योनी अनाथपिण्डिक जन्म जुल। वयां लिपा थुह्म शाक्यमुनि बुद्धया शासन कालय् श्रावस्ती सुमन श्रेष्ठिया कुलय् जन्म जुल। वयात न्हापां सुदत्त तिस्स धयागु नां छुत। लिपा व छें कथहनं थकालि जुया वल। हानं बुलुं बुलुं याना धार्थें हे अनाथपिन्त अर्थात् सुं हाःनाः मदुपिं दुःखीपिंत दया व करुणा पूर्वक नयेगु, त्वनेगु व पुनेगु दान बीह्म जुया वल। अले थथे अनाथपिंत धात्थें हे नयेगु त्वनेगु चूलाका बीह्म जुया लोकय् वयागु नां हे 'अनाथपिंत जाप्ये बीह्म' धयागु अर्थय् 'अनाथपिण्डिक' धका प्रख्यात जुल।

थथे जिं न्यनागु दु कि छगू समयय् भगवान बुद्ध राजगृहया सीतवनय् विहार याना बिज्याना च्वन। उगु समयय् अनाथपिण्डिक छुं छगू कार्यया निंतिं राजगृहय् वना च्वन। अन भगवान बुद्ध दर्शन यायेगु इच्छा अनाथपिण्डिकया मनय् उत्पन्न जुल।

गृहपति अनाथपिण्डिक धाःसा राजगृहयाह्म श्रेष्ठिया भिनामचा जुया च्वन। उगु समयय् राजगृह श्रेष्ठिं भिक्षु सङ्घ सहित भगवान बुद्धयात निमन्त्रणा याना तःगु। तसर्थं उह्म श्रेष्ठिं दास दासी वा कर्म कारकपिन्त आज्ञा बिल "भणे! छिपिं सकलें कन्हे सुथे न्हापां दना बांलाक खिचडी दायेकि। यागु दायेकि। तरकारी दयेकि"।"

अन अनाथपिण्डिकया मती वन, "न्हापा २ जि थन वयेबले थ्व श्रेष्ठि न्हाग्गु ज्या तोता नं जितः निं विचार याः जुइह्म। थौं

जा थ्व न्हापा थें मखु। अतिकं हे लिमलाक इति मति ककं दास दासीपिन्त थथे या अथे या धका आज्ञा बिया च्वन । थौं थन थुमि छुं आवाह विवाह जकं दु ला? जुजु श्रेणिक बिम्बिसार जकं निमन्त्रण याना तल ला?"

अले श्रेष्ठि दास दासीपिन्त ज्या क्यनाली अनाथपिण्डिकया न्ह्योने वन। अले अनाथपिण्डिक नाप नतुया फेतुत। अन अनाथपिण्डिकं धाल –

"पाजु! थौं जा पाजुया तःसकं लिमलाथें च्वं। पाजुया थन आवाह विवाह जकं दु ला? जुजु श्रेणिक बिम्बिसार जकं निमन्त्रणा याना तया ला?

श्रेष्ठि धाल– "मखु हे अनाथपिण्डिक, जि थन न आवाह विवाह दु, न जिं राजा बिम्बिसारयात हे निमन्त्रणा याना तयागु दु। थन जा कन्हे अतिकं हे तद्धंगु कार्य छगू दु। सङ्घ सहित तथागत सम्यक् सम्बुद्ध थन बिज्याकेगु जुया च्वन। उकिं जि थौं लिमलागु खः।"

थ्व खँ न्यना अनाथपिण्डिकं खुसि जुसे धाल— "छु थन बुद्ध भगवान बिज्याइगु?"

श्रेष्ठि– "खः अनाथपिण्डिक, कन्हे थन भगवान बुद्ध बिज्याइ।"

थुगु प्रकारं हर्ष जुसे अनाथपिण्डिकं स्वको तक न्यन। स्वको तकं श्रेष्ठिं अथे हे लिसः बिल।

अनाथपिण्डिक– "पाजु, 'बुद्ध' धयागु शब्द हे लोकय् अत्यन्त दुर्लभ। पाजु ! थुगु समयय् वस्पोल अर्हत् सम्यक सम्बुद्ध दर्शनार्थ वने जी ला ?"

श्रेष्ठि– "अनाथपिण्डिक, थुगु समय वस्पोल सम्यक सम्बुद्ध दर्शनार्थ वनेगु समय मखु।"

अनंलि अनाथपिण्डिकया मती वन– "अथे जूसा कन्हे सुथय् न्हापां दना दर्शन याः वने।" थथे बुद्ध भगवानया दर्शन यां वने धका मनी लुमंका अनाथपिण्डिक द्यन। तर रात्रिस हे प्रातकाल जुल ला, धका स्वको तक दना स्वत। स्वकोगुली 'आः ला द्यो तुइल' जुइ धका दना राजगृह नगरया शिवद्वारय् वन। अन थ्यनेवं अनाथपिण्डिकया मती फ्किमां मिफ्मां दना भय उत्पन्न जुया रोमाञ्च जुया वल। अथे नं अनं नं वना सीत वनय् थ्यंकः वन। उगु समयय् भगवान बुद्ध रात्रिया प्रात कालय् दना चंक्रमण याना बिज्याना च्वन। अन भगवानं यानं निसें हे अनाथपिण्डिकयात खंका बिज्यात। अले चंक्रमण स्थानं चिला हानं आसनय् फेतुना बिज्यात। फेतुना अनाथपिण्डिकयात आज्ञा जुया बिज्यात "वा हे सुदत्त, थन सिचुसे च्वं।"

थुलि भगवानं सम्बोधन याना बिज्यायेवं अनाथ-पिण्डिकया "जितः भगवानं सःता बिज्यात" धका हृदय प्रफुल्ल जुया हानं व उगु प्रफुल्ल हृदयं भगवानया न्ह्योने वन। वना भगवानया चरण-कमलय् शिरं वन्दना याना न्यन, "भन्ते भगवानया आनन्दं शयन जूला ?" थथे न्यना छखे लिना फेतुत।

अन भगवानं आनन्द पूर्वक गाथा द्वारा अनाथपिण्डक-
यात लिसः बिया बिज्यातः—

निर्वाण प्राप्त ब्राह्मण उह्म सदा, आनन्द निद्रा जुइ,
शीतल जुया, दोष रहित जुया, अलिप्त कामय् जुइ।
सर्वाशक्ति समूल खण्डन जुया, चित्तय् भयादि मदु,
चित्तय् शान्ति गुम्हेसित जुइ अन, निद्रास दुक्खं मदु॥

तत्पश्चात भगवानं अनाथपिण्डकयात आनुपूर्वी कथा आज्ञा जुया बिज्यात। उगु उपदेश न्यना अनाथपिण्डकया चित्त गथे सुपरिशुद्धगु वस्त्रय् बांलाक रङ्ग जिनावनेथें संसारय दया च्वंक उत्पत्ति पदार्थ फुकं हे विनाश जुइगु खः धका विरज विमल धर्म चक्षु प्राप्त जुया सोतापन्न नं जुल। दृष्ट धर्म प्राप्त जुल। विदित धर्म (धर्मानुभव जुल) पर्य व गाढ धर्म (धर्म गबलें हे लोमसनीगु) जुल अन्तय् सन्देह रहित, विवाद रहित, शास्ताया शासनय् दृढ चित्त जुसे, अनाथपिण्डकं भगवानया न्ह्योने लहात जोजलपा बिन्तियात—

"आश्चर्य भन्ते ! अद्भुत भन्ते !! गथे भोपुइका तःगु थलथपुइका बीथें, तोपुयातःगु उला बीथें, लँ तंह्मयात लँ क्यना बीथें, चक्षुवानपिसं रूप खने दयक अन्धकारय् प्रदीप च्याका बीथें भगवानं जितः अनेक प्रकारं धर्म प्रकाश याना बिज्यात। जि थनिं निसें बुद्ध, धर्म व सङ्घ(त्रिरत्न) या शरणय् वया। कृपा तसे जित साञ्जलि शरण वोह्म उपासक धारणा याना बिज्याहुं।

भन्ते भगवान ! कन्हे जिथाय् भगवान बिज्याकेगु इच्छा। भन्ते जिगु निमन्त्रणा स्वीकार याना बिज्याहुँ।"

भगवानं मौन जुसे आगन्तुकयागु निमन्त्रणा स्वीकार याना बिज्यात।

अनाथपिण्डिक भगवानं जिगु निमन्त्रणा स्वीकार याना बिज्यात धका सीका आसनं दना भगवान बुद्धयात अभिवादन याना प्रदक्षिण याना ल्याहाँ वन।

थुगु खबर उखे पाजुह्म श्रेष्ठि नं सिया अनाथपिण्डिक याके न्यन – "छं नं भिक्षु सङ्घ सहित भगवानयात निमन्त्रणा याना ला ? यदि खःगु जूसा छ थन पाहुना वोह्म खः। तसर्थ हे अनाथपिण्डिक, छं सङ्घ सहित भगवान बुद्ध निमन्त्रण यायेत खर्च माक्व जिं बी।"

अनाथपिण्डिकं धाल, "मखु पाजु, खर्च जिके दु।" थुगु खबरं उखे हानं राजगृहयाह्म नगरया मेह्म श्रेष्ठि वयात अथे हे खर्च बोत धाल। नैगम धयाह्मसिनं थ्व खँ सिया अनाथपिण्डिकयात सःताः धाल।

"गृहपति, छं सङ्घ सहित बुद्ध भगवानयात निमन्त्रणा यात धाःगु खबर न्यना। छं अति उत्तमगु धर्म कार्य यात। थुकियात खर्च माक्व जिं बी।"

अनाथपिण्डिक – "मखु आर्य, खर्च जिके हे दु।"

थुगु खबर अन मगध राजां नं सिल। मगधराजायात नं अनाथपिण्डिकं अथे हे लिसः बिल।

अनंलि अनाथपिण्डिकं रात्रि बिते जुइवं उत्तम २ खाद्य पदार्थ तयार याका भगवान बुद्धयात समय सूचना बीके छ्वत।

"भन्ते भगवान ! भोजन समय ठीक जुल।"

अन भगवानं पात्र चीवर धारण याना बिज्यासे राजगृह श्रेष्ठियागु गृहय् अनाथपिण्डिकयागु निमन्त्रणाय् बिज्यात। हानं लायात:गु आसनय् फेतुना बिज्यात। अन अनाथपिण्डिकं सङ्घ सहित भगवान बुद्धयात थ:गु ल्हातं हे उत्तम उत्तमगु खाद्य पदार्थ सश्रद्धा दोह्लपिल। सङ्घ सहित बुद्ध भगवानं अनाथपिण्डिकयात आशीर्वाद बिसे भोजन भपा बिज्यात। भोजन भपा बिज्याये धुनेवं भगवान बुद्धं ल्हा: लिचिका च्वना बिज्यात। अनाथपिण्डिकं नुचायूका छखे लिना फेतुत। हानं भगवानयाके प्रार्थना यात –

"भन्ते भगवान ! भिक्षु सङ्घपिं सहितं श्रावस्ती वर्षावास बिज्याकेगु जिगु इच्छा दु। भन्ते, थ्व जिगु निमन्त्रणा स्वीकार याना बिज्याहुँ।"

भगवान– "हे उपासक ! तथागत शून्यागारय् हे जक अभिरमण याइ।"

अनाथपिण्डिक— "भन्ते जिं थुल सुगत, जिं थुल।"

उगु समयय् अनाथपिण्डिकया आपालं सहायक उपकारकी-पिं दुगु जुया च्वन। राजगृहय् याये मा:गु ज्या सिधयेका श्रावस्त वन। हानं लँ नं अनाथपिण्डिकं थ: इष्ट मित्रपिन्त धाधां वन, "हे इष्ट मित्रपिं, आराम देकि। विहार स्थापना या। लोकय्

बुद्ध उत्पन्न जुया बिज्याये धुंकल। वस्पोल भगवान बुद्धयात जिं निमन्त्रण याना वया। वस्पोल भिक्षु सङ्घ सहितं बिज्याइबले थ्व हे लँपु बिज्याइ। वस्पोल सह भिक्षु सङ्घ विहार यायेत विहार दयेकि। धाथें थथे धाःगु अनाथपिण्डिकयागु वचन न्यना फुपिसं फुथे आराम (धर्मशाला) विहार आदि दयेकेबिल। दान शालादि नं स्थापना यात।

उखे अनाथपिण्डिकं श्रावस्ती थ्यंका बिचाः यात।

"भगवानं गुथाय् विहार याना बिज्याइ? ग्रामं न अति तापाक, न अति सत्तिक; तापानं मजू, सत्तीकं मजुइगु इच्छा दुपिन्त गमना गमन यायेत सुयोग्यगु; न्हिने आपालं नर नारीपिं मार्गय् जू मदुगु, चान्हे नं शब्द रहितगु हल्ला मदुगु एकान्तगु ध्यान यायेत योग्यगु थुजागु थाय् गन दइ धका मती तया श्रावस्तीस छचाखेरं विहार देकेत स्थान स्वः जुल। माला जुजुं अन्ते अनाथपिण्डिकं जेत राजकुमारयागु उद्यान हे यथा योग्यगु थाय् धैगु खन। अले अनाथपिण्डिकं जेत राजकुमार-याके विनति यात।

"आर्य! धर्मशाला देकेत छपिनिगु थ्व थाय् छकू फ्वने।"

राजकुमार— "गृहपति! छं थुगु थासय् अशर्फि लाया ब्यूसां बी फइ मखु।"

अनाथपिण्डिक— "आर्य जितः थाय् पावे जुल।"

राजकुमार— "गृहपति ! छन्त जिं थाय् मबियानि। छं थौं हे पावे जुल धाल।"

अनाथपिण्डिक– "पावे जूला मजूला अमात्य (न्याय् याइम्ह) याके न्यना स्वया दिसँ।"

धात्थें जेत राजकुमारं अमात्ययाके न्यन। अमात्यं धाल–

"आर्यपुत्र ! गृहपतियात पावे जुल। छायधा:सा गन आर्यपुत्रं मूल्य आज्ञा जुल, अन गृहपतियात उद्यान पावे जुल।"

उलि अमात्यं धाये मात्र अनाथपिण्डिकं गाडां असर्फि ल्ह्ययेका जेत राजकुमारया न्ह्योने चकंक ल:या निना बिल। तर छधू गाडां जायेकं अशर्फि ह:गुलिं क्वठायागुलि कुं छकुं जायेके मफुत। उकिं हानं अनाथपिण्डिकं दासपिन्त सम्बोधन याना धाल –

"का हुं भणे ! हानं छधू निं कया हिँ हुँ। कुं छकुं मजा:गु नं जायेका: बीमा: हुं। थथे अशर्फि लाया जग्गा का:गु खना जेत राजकुमारया मती वन, "थ्व गृहपतियागु कार्य चिकिधंगु खइमखु।" उकिं थथे विचार याना अनाथपिण्डिकयात धाल—

"बस गात गृहपति, मजा:गु कुं जायेके म्वाल, थ्व मजा:गु कु छकुं जिं दान बियागु जुल।"

अनाथपिण्डिकया मती वन— थ्व राजकुमार गण्य मान्य तथा प्रसिद्धम्ह व्यक्ति ख:। वसपोलया कारणं भगवान बुद्धयागु

धर्मय् थुगु प्रकारयापिं व्यक्तिपिनि प्रेम उत्पन्न जुइ यो। थथे विचार लुइका, राजकुमारयात पुण्य भाग बीगु हिसाबं कुं छकू दान स्वीकार याना काल।

उगु भूमि कायेत १८ फिच्यागू कोटि सुवर्ण लगे जुल।

अनंलि अनाथपिण्डिकं उगु उद्यानय् चुक सहितगु विहार दयेके बिल। थासय् थासय् भिक्षुपिं च्वनीगु क्वथा, थासय् थासय् उपस्थान शाला (सभागृह) अग्निशाला (क्वाः लः दायेकेगु भुतू) भण्डार व भिक्षुपिं चंक्रमण यायेगु स्थान, ख्वाउँ लः तयेगु थाय् आदि सम्पूर्ण याना दयेके बिल। उगु जेतवन महाविहार ब्याक्क तयार यायेत भूमियात १८ फिच्यागू कोटि, दयेका तयार यायेत १८ फिच्यागू कोटि, हरेक क्वथायात सरसामान पुरे यायेत १८ फिच्यागू कोटि याना जम्मा ५४ न्येप्यंगू कोटि धन त्याग याना जेतवन विहार तयार याःगु जुल।

तसर्थं उगु थासय् विहार वने जुइवं जेत राजकुमारं नं जग्गाया कूं छकू पुण्यार्थ दान ब्यूगु जूया निंतिं उगु स्थानयात जेतवन महाविहार धका अनाथपिण्डिकं नां छुना बिल।

उखे भगवान बुद्ध राजगृहय् इच्छानुसार विहार याना बिज्यात। क्रमशः भ्रमण याना बिज्यासे भगवान बुद्ध वैशालीस थ्यंक बिज्यात। अन भगवान बुद्धं वैशालीया महावनयागु कूटागारय् विहार याना बिज्यात।

उगु समयय् लोकजनपिसं श्रद्धा पूर्वक न्हूगु विहार दयेके बिया च्वन। थुबलय् हे अन छह्म दरिद्रया मती वन—

"थ्व थुमिसं श्रद्धापूर्वक विहार दयेका च्वंगु, चिकिधंगु कार्य मखु। छाय् जिं नं मदयेके ?" थथे मती तया उह्म दरिद्र भक्त नं थम्हंतुं चा न्हाया, अप्पा छिना, अंगः दना हल। तर अपशोचयागु खँ खः कि बांलाक दयेके मसःगुया कारणं व धाःसा दना हःलिसे अंगः दुना २ वन। थुगु हे प्रकारं निको स्वको तक दन। स्वकोलनं दुना हे वन। अन उह्म दरिद्रया मती वन "थ्व शाक्यपुत्र भिक्षुपिसं गुह्मसें चीवरादि चतुप्रत्यय दान याइ, उह्मसिया विहार दयेकू थाय् धाःसा ज्यू मज्यू स्वया पिया च्वन। जि दरिद्र जुया निंतिं भतीचा हे हेर चार याना ब्यूपिं मदु। मसः थाय् स्यना बीपिं नं सु मदु।"

च्वे वंगु श्रद्धा पूर्वक विहार दयेका च्वन धयागु थासय गन २ गथे २ यायेमाः खः हेर चार यायृत चतुप्रत्यय (चीवर, भोजन, आसन व भैषर्य) बिया आदर याना तगु दयाच्वन। व हे खँ लुमंका दरिद्र भक्त भिक्षुपिन्त दोष बिया खँ ल्हाःगु खः।

थुगु खँ भिक्षुपिसं सिया भगवानयाथाय् वना बिन्ति यात। थ्व हे खँया सम्बन्धय्, भगवानं भिक्षुपिन्त धर्म कथा आज्ञा जुया बिज्यासे भिक्षुपिन्त सम्बोधन याना आज्ञाजुया बिज्यात।

"भिक्षुपि ! न्हूगु विहार दयेकेगु (नवकर्म बीगु) अनुमति बिये। नवकर्मिक (विहार दयेकीथाय् हेरचार याइह्म) भिक्षु याकनं हे तयार यायेगु स्वयेमाः। उकिं टूट फूट दुसानं मरम्मत याकेमाः। हानं नवकर्मिक भिक्षु न्हापां भिक्षु सङ्घपिंके प्रार्थना

यायेमाः । थुकी थथे छह्म चतुरह्म समर्थ दुह्म भिक्षु द्वारा ज्ञापित (सूचना बीगु) याकेगु । यथाः—

"भन्ते सङ्घ ! जिगु थ्व निवेदन न्यना बिज्याहुं । यदि सङ्घपिनि प्रसन्न जूसा फलानाह्म गृहपतिया विहार दयेकेत नव-कर्म फलानाह्म भिक्षुयात बिये ।" थुलि ज्ञप्ति (सूचना) खः।

"भन्ते सङ्घ ! जिगु थ्व निवेदन न्यना बिज्याहुँ । फला-नाह्म गृहपतिया विहार दयेकेत नवकर्म, फलानाह्म भिक्षुयात बीगु । स्वीकार दुसा मौन जुया बिज्याहुँ, स्वीकार मदुसा थुकी 'मज्यू' धका धया हइ बिज्याहुँ ।"

थथे निको स्वको सङ्घ विज्ञप्ति लिपा नं सङ्घपिसं सुनानं नंमवात धाःसा सङ्घपिसं फलानाह्म भिक्षुयात नवकर्म बीगुली प्रसन्न जू। उकिया निंतिं मौन जुया बिज्यात धका सीका काये ।

थुलि अनुमति बिया बिज्यानालि भगवान बुद्ध अनं नं वैशाली पाखे भ्रमणार्थ गमन याना बिज्यात। उगु समयय् षष्ठ वर्गीय भिक्षुपिनि शिष्यपिं, सङ्घ सहित बुद्ध भगवानया सिनं न्हापालाक वना, थ्व जिमि उपाध्यायया‌त थ्व जिमि आचार्य-यात थ्व जिन धका विहार दखल याना कयातल । लासा फाङ्गा समेतं दखल याना तल । सङ्घ सहित बुद्ध भगवान थ्यंक बिज्यागु बखतय् आयुष्मान् सारिपुत्रया गनं हे च्वने थाय् नं मदु । लासा फाङ्गा नं मदु । उकिं सिमाया क्वय् बिज्याना च्वन । उखुन्हु

रात्रिया बाचाजागु बखतय् भगवान बुद्ध दना थुसुक मुसुतया बिज्यात । सारिपुत्रं नं मुसु तया हल । अले बुद्धं न्यना बिज्यात–

"अन सु हाँ ? "

सारिपुत्र— "भन्ते ! थन जि सारिपुत्र ।"

भगवान– "सारिपुत्र ! छ छाय् आमकन फेतुना च्वना ?"

सारिपुत्र– "भन्ते ! जितः च्वनेतः थाय् मदुगुलिं ।"

थ्व हे खँया सम्बन्धय् भगवानं भिक्षुपिन्त मुंका न्यना बिज्यात–

"हे भिक्षुपिं ! धाथें नं षष्ठवर्गीय शिष्यपिं न्हापालाक हे वया वया लासा फाङ्गा समेतं विहार दखल याना काल ला ?"

भिक्षुपिसं धाल– "सत्यं खः, भन्ते !"

अन भगवानं उजापिं भिक्षुपिंत धिक्कार यासे आज्ञा जुया बिज्यात :–

"धिक्कार, भिक्षुपिं ! अथेला ? सु व अयोग्यह्म भिक्षु ? सकलयासिनं न्हाधालाक वया अथे दखल याना काःवपिं ! थ्व ज्याला अप्रसन्नपिंत प्रसन्न जुइकीगु मखुत । न प्रसन्नपिन्त अधिक प्रसन्न जुइकीगु हे खः । थ्व ला म्हन अप्रसन्नपिन्त अधिक अप्रसन्न जुइगु, अम्ह प्रसन्नपिन्त नं अप्रसन्न जुइकीगु ज्या जुल । थथे धका आज्ञा जुसे धर्म कथा आज्ञा जुया बिज्यात ।

"हे भिक्षुपिं ! प्रथम आसन भोजन लः सुयात योग्य ?

गुलिं भिक्षुपिसं धाल—"गुह्म क्षत्रिय कुलं" भिक्षु जुल, उह्मसयात योग्य ।"

गुलिसिनं धाल "भन्ते ! गुह्म ब्राह्मण कुलं भिक्षु जुल उह्मसयात योग्य । "गुलिसिनं धाल "भन्ते । गुह्म सौत्रान्तिक (सूत्रपाठी) कुलं भिक्षु जुल उह्मसयात योग्य ।"

गुलिसिनं धाल "गुह्म गृहपति कुलं भिक्षु जुल, उह्मसयात योग्य ।"

गुलिसिनं धाल "गुह्म विनयधर भिक्षु खः, उह्मसयात योग्य ।"

गुलिसिनं धाल "भन्ते ! गुह्म धर्मकथिक खः, उह्मसयात योग्य ।"

गुलिसिनं धाल "भन्ते ! गुह्म प्रथम ध्यान प्राप्त जूह्म खः, उह्मसयात योग्य ।"

"गुलिसिनं धाल "गुह्म द्वितीय ध्यान जूह्म खः, उह्मसयात योग्य ।"

थुगु हे प्रकारं गुलिसिनं "गुह्म तृतीय ध्यान, चतुर्थ ध्यान, श्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी, अरहन्त, त्रैविद्य, षडभिज्ञ उह्मसित योग्य" धका छह्म छम्हेसिनं छता छता खँ धाल ।

अन भगवान बुद्धं भिक्षुपिन्तः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया बिज्यातः –

"हे भिक्षुपिं ! पूर्वकालय् हिमालयया आसपासय् अतिकं हे विशालगु वरमा छमा दया च्वन । व हे वरमायागु आश्रय याना, तित्तिर, माकः व हस्थी स्वह्म मित्रपिं च्वना च्वन । अपिं स्वह्मय् परस्पर सुयानं सुयातं आदर मतः । सहायता मयाः । सह

जीविका मयासें च्वंच्वन । छन्हु इपिं स्वह्मसियां गुजागु विचार जुल "अहो ! जिमि स्वम्हय् सु ज्येष्ठ थें ?" जन्मं जेष्ठह्मयात सत्कार यायेमाः । आदर तयेमाः । माने यायेमाः । पूजा यायेमाः । जेष्ठपिनिगु उपदेश न्यनेमाः । उपदेशानुसारं नियमय च्वनेमाः ।

हे भिक्षुपिं ! थुजागु विचार लूगुलिं न्हापालाक माकलं किसियाके न्यन—

"सौम्य ! छंके पुलांगु छु खँ लुमंला ?"

किसि– "सौम्य ! जि मचातिनिगु बखतय् थुगु वरमा हाचां गाया जुइ नंगु दु । उगु बखतय् थ्व वरमा या च्वकां जिगु प्वाथय् थ्यू । सौम्य, जितः पुलांगु खँ थुलि जक लुमं ।"

हे भिक्षुपिं ! अनं हानं तित्तिर व हस्तिं माकःयाके न्यन–

"हे सौम्य माकः ! छंके गुलि पुलांगु खँ लुमंगु दु ?"

माकलं धाल, "हे सौम्य ! जि मचा तिनिगु बखतय्, बँय् फेतुना, थ्व वरमायागु च्वकाय् चुलि जाःगु हः क्वताना २ नये नंगु दु । सौम्य ! जिके लुमंगु पुलांगु खँ उलि हे खः ।"

हे भिक्षुपिं ! अन हानं माकलं व हस्ति तित्तिरयाके न्यन–

"सौम्य तित्तिर ! छंके गुलि पुलांगु खँ लुमं ?"

तित्तिरं धाल— "सौम्य ! हुक्कन नं अतिकं हे विशालगु वरमा छमा दु । उकीयागु फल नया वया, थुगु थासय् जिं विष्टा त्याग याना । उकिं हे थुगु वरमा उत्पत्ति जुयावल ।

सौम्य ! उगु समयय् जि ल्याय्ह्म जुइ धुङ्कल ।"

हे भिक्षुपिं ! अले अन हस्ति व माकलं तित्तिरयात धाल–

"सौम्य ! जिमियासिनं छ अधिक हे जन्मं जेष्ठ खः । उकिं जिमिसं छन्त माने याये । आदर तये । सत्कार याये । पूजा याये । जिमित उपदेश ब्यु । जिमिसं उपदेश स्वीकार याये ।"

हे भिक्षुपिं ! अन चित्तिरं हस्ति व माकःयात शीलाचरणय् स्थापना यात । थः नं शीलाचरणय् च्वन । परस्पर सत्कार यासे सहायक जुया सह जीविका याना च्वन । इपिं स्वम्हं मरणान्तय् सुगति-स्वर्ग लोकय् उत्पन्न जुल ।

हे भिक्षुपिं, गुह्म खः ज्ञानीह्म धर्म ज्ञात जूम्हं याःगु सत्कार व वृद्धयात ह्मस्यूह्म जुइगुया प्रशंसा थुगु हे थ्व जन्मय् जुइ अन्तय् सुगती व स्वर्गय् वनी ।

हे भिक्षुपिं ! उकिं स्वह्मं तिर्यक ज्ञाति जुया नं परस्पर आदर यासे सह जीविका याना च्वन धासेंलि छिपिं थुजागु 'अनुपम' सुआख्यात धर्म विनयय् भिक्षु जुया च्वंपिं जुया नं परस्पर आदर भाव धयागु हे मयासें, सहायक मजुसें, सह-जीविका मयासें, न्ह्यवः न्ह्यवः वया विहार आसन दखल याना च्वनेगु छुं शोभा दुला ? थ्व जा अप्रसन्नपिन्त प्रसन्न जुइकीगु ज्या मयासे प्रसन्नपिन्त हे नं भन् अप्रसन्न जुइकीगु ज्या जक जुल । थथे धका धिक्कार यायां धर्मोपदेश यासे व विहार दखल यानाच्वंपिं भिक्षुपिन्त सम्बोधन याना आज्ञा जुया बिज्यातः –

"सो भिक्षुपिं ! ज्येष्ठपिं व वृद्धपिन्त अभिवादन यायेगु, ल्हात जोजलप्यगु, कुशल प्रश्नयायेगु; हानं प्रथम आसन, प्रथम भोजन, प्रथम लः आदि प्रदान यायेगु समेतं अनुज्ञा (वचन) बिया च्वना। सांघिक पदार्थ ज्येष्ठ वृद्धपिन्त मथेके मज्यू। गुह्मसें मथेक दखल याइ, उम्ह भिक्षुयात दुष्कृत्य आपत्ति लाइ।

हे भिक्षुपिं ! झिता प्रकारया अवन्दनीय खँ नं दु; यथाः-

(१) न्हापां उपसम्पन्न जूम्हसें लिपा उपसम्पन्न जूम्ह भिक्षु यात अवन्दनीय (वन्दन याये योग्य मजू), (२) उपसम्पन्न भिक्षु अनुपसम्पन्नयात अवन्दनीय। (३) अधर्मवादी जुयाच्वंह्म-यात, (४) स्त्रीयात, (५) नपुंसकयात, (६) परिवासया दण्ड भोगीयात, (७) नाना सहवासीयात, (८) न्ह्योने लाक व्यक्तिनाप जुइम्ह यात, (९) मूल यागु प्रतिकर्षण यात। (१०) मानत्त्व = मानत्त्व चारक यात, आव्हान इत्यादि झिता अवन्दनीय जुल।

हानं हे भिक्षुपिं ! स्वता प्रकारया व्यक्तिपिं वन्दनीय जू। व थथे -

(१) लिपा भिक्षु जूम्हसें न्हापा भिक्षु जूम्हयात वन्दनीय।

(२) अधर्मवादीं धर्मवादीयात वन्दनीय।

(३) हानं दया च्वंक्क देव मार ब्रम्ह सहितं सकल मनुष्य, श्रमण ब्राम्हण व सकल लोकपिसं तथागतयात वन्दनीय जुया च्वन।

थुलि भिक्षुपिन्त उपदेश याना बिज्याये धुंकाली भगवान बुद्ध क्रमशः भ्रमण यासे श्रावस्ती नगरय् थ्यंकः बिज्यात। थ्व खँ सिया अनाथपिण्डिक महाजनं थः पुत्रयात तिसाःवसतं पुंकाः म्येपिं न्यासल कुमारपिंत नं तिसा वसतं पुंका, ध्वाँय् धुपाय् आदि नस्वाःगु स्वाँ ज्वंकाः, इमिगु ल्यूने महासुभद्रा, चूल सुभद्रा धयापिं म्ह्याय् मयजुपिं लिसे न्यासल कुमारीपिंत पूर्ण कलश ज्वंकाः, वयां ल्यूने तयाः दके ल्यूने थः स्वयं तुइसे च्वंगु शुद्धगु वस्त्रं पुनाः, न्यासल उपासकपिं मुंकाः भगवान् यात लँस्वः वन। अन भगवान नाप लात। अनाथपिण्डिकं वसपोलयात पूजा यासे छसिं निसें जेतवन विहारय् ब्वना यंकल। अले व सेठं भगवान प्रमुख भिक्षु-संघपिंत, सुवर्ण कलशं लः हायेका दुचायेकल।

"भन्ते भगवान! कन्हे भोजनार्थ जिगु निमन्त्रण स्वीकार याना बिज्याहुँ।"

भगवान तथागतं मौन जुसे स्वीकार याना बिज्यात। अन अनाथपिण्डिकं "तथागतं जिगु निमन्त्रणा स्वीकार याना बिज्यात" धका सीका आसनं दना तथागतयात अभिवादन तथा प्रदक्षिणा याना ल्याहाँ वन। वना उखुनुयागु रात्रि बिते जुइवं उत्तम २ भोजन तालाका भगवानया थाय् समयया सूचना बीके छ्वत। अन भगवान संघपिं सहित पात्र चीवर धारण यासे अनाथपिण्डिकया गृहय् बिज्यात। बिज्याना लायातःगु आसनय् फेतुना बिज्यात। अनाथपिण्डिकं थःगु हे ल्हातं संघ सहित

बुद्ध भगवानयात उत्तम २ भोजन श्रद्धा पूर्वकं दोहलपिल। भगवानं भोजन समाप्त याना पात्रं ल्हाः लिसाला बिज्यायेवं अनाथपिण्डिकं नु चायेकल। नुचायेके धु'का छखे लिना फेतुना भगवानयाके प्रार्थना यात:—

"भन्ते भगवान ! जेतवन विहारयागु विषयय् गथे याय् ?"

भगवानं आज्ञा जुया बिज्यात— "गृहपति, जेतवन विहार, आगत अनागत चतुर्दिश संघपिनिगु नामं प्रदान याना ब्यु।"

भगवानं "विहार दान बियेगु पुण्य मध्ये श्रेष्ठो-त्तमगु पुण्य खः" थका अनेक प्रकारं समयोचित्त धर्मोपदेश याना बिज्यात। भगवान् बुद्ध श्रावस्ती नगरय् थ्यंसांनिसें अनाथपिण्डिक सेठं लानंला तक विहारोत्सव याना: फिंच्यागू कोटि धन खर्च यात। थुगु हे प्रकारं अनाथपिण्डिक महाजनं जेतवन विहार छगूया निंतिं न्येप्यंगू कोटि धन खर्च यात।

शास्ता बुद्ध अनाथपिण्डिकं दयेका ब्यूगु सुवर्ण भूमि जेतवन महाविहारय् दकले सकले अप्व: २०गू वर्षावास बिते याना देव मनुष्यपिन्त आपालं अमृतमय धर्मपान याकाबिज्यात।

खदिरंगार जातक

"कामं पतामि निरयं··" थुगु गाथा शास्ता जेतवनय् विहार याना बिज्यागु समयय् अनाथपिण्डिकया सम्बन्धय् कना बिज्यागु खः।

वर्तमान खँ

अनाथपिण्डिक महाजनं केवल विहार दयेकेत (५४) न्येप्यंगू कोटी धन हे जक बुद्ध शासनया निंतिं त्याग या:गु मखु अपितु वं स्वगू रत्न(=बुद्ध, धर्म व संघ)यात महान रत्न भालपा मेगु छुं गुगुं रत्नयात हे रत्न भाल मप्यूसे जेतवन विहारय् सम्यक्सम्बुद्ध बिज्याना च्वनी बले प्रतिदिन न्हिं स्वकोतक भगवान बुद्धया दर्शन या:वनीगु जुयाच्वन। प्रथमबार प्रातःकालय् निकोगुबार जलपान याकेगु समयय्, स्वकोगु बहनी पाखे थुकथं न्हि स्वको विहारय् वनीगु। अवसर जक दया वन धा:सा विचे बिचे नं वनीगु जुया च्वन। अथे वनीगु बखते वंक पतिं 'श्रामणेर' वा मेपिं मचातय्सं छु ज्वना वल जुइ धका अनाथ-पिण्डकया ल्हा:पाखे मिखा ब्वइगु उकिं अनाथपिण्डिक गुबलें हे खालि ल्हा तं विहारय् मवनीगु जुयाच्वन। प्रातकालय् वनीबले जलपानयात यागु ज्वनावनीगु, अले न्हिनय भोजन, बान्हि लिस वनीबले धा:सा घ्यः, बष्टि, साखः आदि ज्वनावनीगु, अले बहनी वनीगु समयय गन्ध माला, वस्त्र आदि ज्वना वनीगु। उगु हे प्रकारं प्रतिदिन परित्याग यायां गुलि परित्याग यात उकिया सीमा हे मदु। आपालं व्यापारीतयेसं च्वयाया भरे. झिंच्यागू कोटि धन ॠण का:गु दयाच्वन। महाश्रेष्ठि इमिके गुबलें हिं मधा:। मेगु नं वया कुल परम्पराया झिंच्यागू कोटि धन खुसिं सिथे गाडे जुया च्वं च्वंगु लः व फसं खुसिया धः स्यना समुद्रय् चुयेके यंकल। हानं बया छें

न्यासः भिक्षुपिंत नित्य भिक्षा नं बिया च्वंगु दनि। सेंठया छें ला भिक्षुसंघपिनि निंतिं प्यकालें च्वंगु पू खुथें हे जुयाच्वन। सेंठ ब्याक भिक्षुपिनि निंतिं माँ बौ थें। अले सेंठया छें सम्यक् सम्बुद्ध नं बिज्याइगु। चयम्ह महास्थविरपिं नं वनीगु। मेमेपिं भिक्षुपिनिला खँ हे मदु। सेंठया छें न्हेगू तल्ला न्हेगू चुक दयाच्वन। तर उगु हे छें प्यंगूगु तल्लाय् छम्ह मिथ्या दृष्टिम्ह देवी दयाच्वन। चयम्ह महास्थविर तथा मेंपिं स्थविरपिं दुहाँ बिज्याइबले व प्याहाँ बिज्याइबले व थःगु विमानं क्वहाँ वये मालिगु। उकिं वं विचाः यात, "गुबले तक श्रमण गौतम अथवा वया श्रावकपिं थ्व छें वये वने याइ उबले तक जित सुख शान्ति दइ मखु। जि न्ह्याबलें प्याहाँ वया पिने दन च्वने फइ मखु। उकिं जि छगू ग्वःसाः ग्वये माल, गुकिं याना इपिं थ्व छें दुहाँ मवइगु खः।

छन्हुया दिने उम्ह देवी महाकर्मचारी यना च्वंबले वना थःगु प्रभावं प्रकाश फैले याना दनाच्वन। "थन सु खः?" धका न्यंबले लिसः बिल, "जि प्यंगूगु तल्लाय् च्वंम्ह देवी खः।"

"छुकिया निंतिं वयागु?"

'छु छं सेंठं याना च्वंगु ज्या मखनाला? वं थःगु भविष्यया छुं नं ख्याल मतसे धन यंका केवल श्रमण गौतमयात जक पूजा याना च्वन। धनयात न व्यापारय छयल, न बुँज्याय् हे छयल। छं सेंठयात उपदेश ब्यू, गुकिं याना वं थःगु धन ज्याय् छ्यले याइ गुकिं याना श्रावक सहितं श्रमण गौतमपिनि थुगु छें प्रवेश जुइ मखु।'

तर व महाकर्मचारीं वयात लिसः बिल – "मूर्ख देवी ! सेठं गुकी धन खर्च यानाच्वन व कल्याणकारी बुद्ध-शासनया निति खर्च याना च्वंगु खः। उकिं जित थनं पितिना छ्ये धातले नं जिं थुजागु खँ छुं नं सेंठयात धायेमखु। हुँ छ।"

उगु हे प्रकारं छन्हुया दिने वं सेंठया कायया थाय् वना धाल। सेंठया कायं नं न्हापायाम्हेसिनं थें लिसः बिल। सेंठयात ला वं वना छुं धाये छाःगु मखु।

अनाथपिण्डिक महाजनं व्यापारय् ध्यान मब्यूसे दान बीगु हे जक याना जुल। गुकिं आमदानी कम जुया ह्रास जुजुं वन। महाजन क्रमशः थुलि तकं दरिद्र अवस्थाय् थ्यंकः वन कि वयागु साविक नयेगु त्वनेगु पुनेगु नापं न्हापाथें मजुल। अथे जुलं नं भिक्षु संघपिन्त दान बिया वं च्वन तिनि। खः प्रणीत आहार धाःसा वं बी मफया वन। छन्हु वन्दना याना छखे लिक्क फेतुम्ह सेंठयाके शास्ता बुद्धं न्यनाबिज्यात— "गृहपति ! छंगु छें दान जुयावं च्वनि ला ?"

"भन्ते दान जुयावं च्वंगु दु। तर च्वकि जाकि व साधारण क्यें जक।" अले शास्तां आज्ञा दयेका बिज्यात –

"गृहपति ! छं थःगु चित्तयात संकुचित याये मते। जिं तुच्छगु दान बिया च्वना।" प्रसन्न व पवित्र चित्तं बुद्ध, प्रत्येक-बुद्ध तथा बुद्ध-श्रावकपिन्त ब्यूगु दान तुच्छ धयागु जुइ मखु। छाय् ? फल महान जुया च्वंगुलिं। चित्त प्रसन्न व पवित्र याये फुम्हसिगु

दान तुच्छगु दान जुइमखु थयागु खँय् थुगु प्रकारं सीके फेकेमा—

नत्थि चित्ते पसन्नम्हि, अप्पिका नाम दक्खिणा ।
तथागते वा सम्बुद्धे, अथवा तस्स सावके ॥
नकिरत्थि अनोमदस्सिसु, पारिचारिया बुद्धेसु अप्पका ।
सुक्खाय अलोणिकाय च, पस्स फलं कुम्मास पिण्डिया ॥

चित्तय् प्रसन्न जुइका तथागत सम्बुद्ध व श्रावकपिन्त ब्यूगु दान दक्षिणा 'भति' जुइ मखु । अनोमदर्शी आदि बुद्ध-पिनिगु सेवा छु अल्प जुइला ? सुक्खागु चि मदुगु पुलांगु भोजन दानया फल हे नं स्वया का ।

वयात मेगु खँ नं आज्ञा जुया बिज्यात—हे गृहपति, छं तुच्छगु दान हे बिया च्वंसा च्याम्ह आर्यपुद्गलपिन्त बिया च्वंगु दु । जि बेलाम ब्राह्मण जुया च्वनाबले सारा सम्बुद्वीप-यात हे खालि याये थें च्वंक न्हेगू रत्न दान बिया न्यागू महानदीयात छगू हे प्रवाहं (तरंग) जायेके थें च्वंक महादान बिया । तर त्रिशरणय् वंपिं पञ्चशील जक हे नं पाले याइपिं सुं छह्मसित प्राप्त याये मफु । ब्यूगु दानयात ग्रहण याये योग्यपिं पुद्गलपिं धइपिं थुलि तकं प्राप्त याये थाकु । उकिं सो "जिगु दान तुच्छ खनिका" धका छं चित्तयात संकुचित याये मते । थथे आज्ञाजुया "बेलाम सूत्र" न्यंका बिज्यात । नापं उम्हदेवीं ऐश्वर्य सम्पन्न अवस्थाय् सेंठ लिसे खँ ल्हाये मछाः । तर आः वं मती तयेगु यात-गरीब जुइ धुंकल, आः थ्वं जिगु खँ

स्वीकार याये फु। अले व चान्हेसिया बाचाइलय् सेंठया क्वठाय् द्वहां वन। हानं थ:गु तेज फैलेयाना आकाशय् दना-च्वन।

सेठ अनाथपिण्डिकं वयात खना न्यन– "थ्व सु?"

"सेठ! जि थ्यंगूगु ध्वाखाय् च्वं च्वनाम्ह देवी"

"छ छुया निंति वयागु?"

"छन्त– ओवाद व उपदेश बीत वया।"

"अयसा धा।"

"सेठ! छं भविष्यया चिन्ता मया:। काय्-म्ह्याय्पिन्त वास्ता मत:। छं श्रमण गौतमया शासनय् आपालं धन खर्च याये धुंकल। छं थथे हे चिरकालं निसें धन जक खर्च याना व्यापार इत्यादि छुं ज्या मयागुलिं श्रमण गौतमया कारणं छ त:सकं गरीब जुइ धुंकल। थपाय्सकं जुल नं छं श्रमण गौतमयात तोतूगु मखु। श्रमण भिक्षुपिं छंगु छें वया हे च्वन तिनि। न्हापा इमिसं गुगु वस्तु यंके धुंकल, व लिहाँ बइ धयागु ला खँ हे मदु। वने धुंकूगु वने धुंकल म्वाल। आवं निसें छ नं श्रमण गौतमया थाय् वने मते। वया श्रावकपिन्त नं छें दुकायेके बी मते। श्रमण गौतमयात मस्वसे थ:गु व्यवहार व व्यापारया ज्याय् जक ध्यान बिया थ:थिति कुटुम्ब पाले यायेगु स्व।"

सेठं धाल- "थ्व हे ला छं जित बी धयागु अर्ति बुद्धि?"

"दशबलं जितः छथें जाःपिं सलंसः द्वलंद्वः लखं लख देवतापिं वया नं कम्पित याये मफइगु कथं याना तइ बिज्याये धुंकल। दशबलधारीया प्रति जिगु श्रद्धा सुमेरू पर्वतथें अचल व सुप्रतिष्ठित जुयाच्वने धुंकूगु दु। जिं कल्याणकारी त्रिरत्नया शासनय् थःगु धन खर्च याना च्वना। छं थ्व अनुचित खँ ल्हात। बुद्ध-शासनयात तःधंगु प्रहार यात। छथें जाःह्म अलक्षिणी दुश्शील दुराचारी नापं जिगु छखा छें च्वनेगु जुइ फइ मखु हुँ। जिगु छें याकनं प्याहाँ हुँ। गनं मेथाय् वना छें च्वं हुँ।"

श्रोतापन्न आर्यश्रावक अनाथपिण्डिकया खँ न्यना व देवता अन च्वने मफुत। व थःगु थासय् वना मस्त ब्वना प्याहाँ वन। प्याहाँ वना गनं मेथाय् च्वने थाय् लुइके मफु। सेठ-याके क्षमा फोना अनसं तुं च्वने माली धइगु विचाः याना रक्षक देवपुत्रयाथाय् वन। वयात प्रणाम याना दना च्वन। न्यन, "छाय् वयागु?" वं धाल - "स्वामी! जिं मूर्ख जुया विचाः मयासें अनाथपिण्डिक सेठयात छुं खँ धया। वं तमं जितः जि च्वना थासं पितिना हल। जितः सेठ याथाय् ब्वना यंका वया पाखें क्षमा बीका च्वनेगु थाय् छकू दयेका बिया बिज्याहुँ।"

"छं सेठयात छु धयाले?"

"स्वामी! जिं सेठयात आवं निसें बुद्धया उपस्थान व संघम उपस्थान याये मत्य। श्रमण गौतमयात छेँ नं दुकाय् मत्य" धया।

"छं अनुचित खँ धाल। बुद्ध शासनयात प्रहार यात।"

"जिके छन्त सेठं याथाय् ब्वना यंकेगु हिम्मत मदु।"

वं वयाके छुं नं सहायता काये मफया चतुर महाराजापिंथाय् वन। अन नं अथे हे धाःगु न्यनालि शक्र देवेन्द्रयाथाय् वन। अन वं थःगु ब्याक्क खँ कन। अले नम्रतां याचना यात–"हे देव! च्वनेगु थाय् मदया जि मचातयेगु ल्हाः ज्वज्वं, अशरण जुया चाहिला च्वना। छपिसं कृपा तया जित च्वनेगु थाय् बीका बिज्याहुँ।" देवेन्द्रं वयात धाल—"छं मखुगु ज्या यात। बुद्ध शासनय् प्रहार बिल। जि नं छंगु पत्तय् च्वना नापं खँ ल्हाना बी मफु। तर छगू उपाय जिं छन्त कने। गुकिं छन्त सेठं त्तमा बी फु।"

"अयूसा ज्यू देव, कना बिज्याहुँ।"

"मनूतयेसं भोँ दयेका सेंठया ल्हातं फिच्यागू कोटि धन कया तःगु दु। छं सेंठया बहिदार रूपय् सुनानं मसिक उगु भोँ ज्वना ल्यायूह्मपिं आपालं यत्तपिं लिसें ब्वना छपा ल्हातं भोँ अले छपा ल्हातं कलम ज्वना इपिं मनूतये छें हुँ। अन छं थःगु यत्त आनुभावं इमित ख्याना धा,"ध्व छिमिगु तमसुक भोँ खः। जिमि सेठं थः ऐश्वर्यशाली जुया च्वंबले छिमित छुं नं मधाः। आः सेंठ गरीब जुल। उकिं छिमिसं कया तःगु कार्षापण हति।" थथे धया थःगु यत्तया समर्थ क्यना उगु ब्याक्क फिच्यागू कोटि धन उठे याना सेठया फुसुलुगु कोथाय् जायेका ब्यू। मेगु अचिरवती नदीया किनारय् गारय् याना तःगु धन नदीया धः स्यना समुद्रय् चुइके यंका तइ तल। व नं थःगु सामर्थ्यं हया

फुसुलुगु कोथाय् जायेका ब्यू। मेगु नं फलानागु थासय् च्वंगु हकवाला मदुगु भिच्यागू कोटी धन दनि। व नं हया खालिगु कोठाय् जायेका ब्यू। थुपिं न्येप्यंगू कोटी धनं खालिगु कोठाय् जायेका थःगु दण्ड-कर्म भोगेयाना महासेंठयाके क्षमा फ्वं।"

थथे इन्द्रं धायेवं "ज्यू देव" धयालि वया आदेशयात स्वीकार यात। हानं तदनुसारं ब्याक्क धन हया कोठाय् जायेका बिल। अले बाचाइले सेंठया शोभायमानगु कोठाय् वना थःगु तेज फैले याना आकाशय् दना च्वन।

"थ्व सु ?" "महाश्रेष्ठि ! जि छःपिनि प्यंगूगु ध्वाखाय् च्वना च्वंह्म अन्ध मूर्खह्म देवी खः। जिं थःगु मोहया कारणं व महान मूढतां याना बुद्ध गुणयात ह्मसीके मफुगुलिं न्हापा जिं छपिन्त छु छु धाये लात। जिगु उगु दोष क्षमा याना दिसँ। जिं देवेन्द्र शक्रया आज्ञा अनुसार छपिनि ऋण असूल याना भिच्यागू कोटि, समुद्रय् लानाच्वंगु भिच्यागू कोटि, उगु उगु थासे लाना च्वंगु हकवाला मदुगु भिच्यागू कोटि याना जम्मा न्येप्यंगू कोटि धन हया खालिगु कोठाय् जायेका बी धुंगु दु। दण्ड कर्म भोगे याये धुंगु दु। जेतवन विहारया निंतिं गुगु धन खर्च जूगु खः व ब्याक्क संग्रह याना बी धुंगु दु। जि च्वनेगु थाय् प्राप्त मजूगुलिं तःसकं वाथावाथा कना च्वंच्वना। सेंठ ! जिं थें जाःह्म अज्ञानीं धाःगु खँ वास्ता तइ मब्युसे क्षमा याना बिया दिसँ।"

अनाथपिण्डिकं वयागु खँ न्यना मती तल, थ्व देबीं जिं

दण्ड भोगे याये धुन धका नं धइ च्वन, थःगु दोष नं स्वीकार याना च्वन। शास्तां थ्वयात विनीत याना थःगु गुण सीका बिया बिज्याइ, सम्यक् सम्बुद्धया दर्शन थ्वयात बीके यंके।" थुलि मती तया धाल, "हे देवी! यदि छं जिके क्षमा कायेगु जूसा, शास्ताया न्ह्योने क्षमा प्रार्थना यायेगु!"

ज्यू अथे हे याये। जित शास्ताया थाय् यंका बिया दिसँ। सेठं स्वीकार यात। चा फःपुले धुंका थ्व तुइवं वयात तथागतयाथाय् ब्वना यंकल। अन शास्तायात वं याःगु ब्याक खँ न्यंकल। शास्ता बुद्धं सेंठयागु खँ न्यना 'हे गृहपति! गुबले तक पापीं पाप परिपक्व जूगु सी मखु अबलेतक भिं भालपाः च्वनी। तर गबले उगु पापफल पाके जुइ, अबले वं पाप मुक्क खंका च्वनी। वथें हे गबले तक पुण्य कर्म याइह्म व्यक्ति पुण्य फल पाके जूगु सी मखु, अबले तक वं पाप मुक खंका च्वनी। तर गुबले उगु पुण्य–कर्म पाके जुइ, वं भिं मुक्क खका च्वनी' थथे च्वाज्ञा जुया धम्मपदया थुगु निपु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात–

पापो'पि पस्सति भद्रं, याव पापं न पच्चति।
यदा च पच्चति पापं, अथ पापो पापानि पस्सति॥

अर्थ– पापयागु फल मवःतले पापीं पापयात पुण्य भाःपाः च्वनी। पापयागु फल भोग याइगु बखते तिनि पापयात पाप धका खनी।

भद्रो'पि पस्सति पापं याव भद्रं न पच्चति।
यदा च पच्चति भद्रं, अथ भद्रो भद्रानि पस्सति॥

अर्थ– पुण्य फल भोग मयातले पुण्यात्मा नं पुण्ययात अपुण्य भा:पा: च्वनी। पुण्यफल भोग याइगु बखते तिनि पुण्य-यात पुण्य धका खनी।

थुगु गाथाया अन्तय् व देवी श्रोतापत्ति फलय् प्रतिष्ठित जुल। अले शास्ताया चक्रांकित चरणय् भोपुया त्तमा फ्वन– "भन्ते ! जि रागय् अनुरक्त जुया, दोषं दूषित जुया, मोहं अभि-भूत जुया अविद्यां अन्धा जुया छपिनि गुण ह्म मस्यूगुलिं मखुगु शब्द प्रयोग याये लात। जिगु उगु दोषय् जित त्तमा याना बिज्याहुँ। थुकथं शास्ता बुद्धयाके त्तमा फ्वने धुंका महाश्रेष्ठि-याके नं त्तमा फ्वन।

उगु समयय् अनाथपिण्डिकं शास्ताया सन्मुखय् थ:गु गुण खँ प्रकाश यात। "भन्ते, थ्व देवीं बुद्ध-सेवा आदि थाये मत्य धका धाल नं, जित पने मफु। दान बीमते धका थ्वं रोकय् यात नं जिं दान बिया हे च्वना। धाथें थ्व जिगु गुण हे मखा भन्ते ?"

शास्ता—"हे गृहपति ! छ श्रोतापन्न ख:। छ आर्य श्रावक अचल-श्रद्धालु विशुद्ध-दृष्टिह्म ख:। थ्व अल्प आनुभाव दुह्म देवीं छन्त दान बीगुली रोके याना छ रोकय् मजुलं छुं आश्चर्य मखु। आश्चर्य ला थ्व ख:, न्हापा बुद्ध उत्पन्न मजूनिबले बुद्धि छिपे मजूनिगु अवस्थाय् च्वना नं पण्डितपिसं कामावचर लोकया स्वामी मार. आकाशय् दना "का ब्यू छं दान, थ्व हे नरकय् विपान भोगे याये माली धाधां चयकू हाकगु मि ज्वाला ज्वालां

थिना च्वंगु गाः क्यना "म्वाः, छं दान बी म्वाः" धका रोकय् यात नं आज्ञा जुया पलिस्वांया रेणुया दथुइ च्वना दान हे बिया वन। थ्व खँ आज्ञा जुया अनाथपिण्डिकं याचना यासेंलि न्हापायागु जन्मया खँ कना बिज्यात।

खदीरंगार जातक

ख. अतीतया खँ

न्हापा वाराणसी देशय् जुजु ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंबले बोधिसत्व वाराणसी सेंठया कूलय् जन्म जुल। अनेक प्रकारया सुख सामग्री युक्त जुइका देव कुमारथें तःधि जुया वल। क्रमशः ज्ञान प्राप्त जुया भिंखुदँया वयसय् हे व्याक्क शिल्प शास्त्रं निपुण जुल। वं अबुद्ध परलोक जुसेंलि सेठया पद ग्रहण याना नगरया प्यखे प्यकुनय् नं प्यंगू दानशाला, देशय् दथुइ छगू दान शाला अले थः च्वनेगु थासय् लिक्क छगू दान शाला थुकथं जम्मा खुगू दान शाला दयेके बिया महादान याना च्वन। थःगु जीवनय् नं सदाचारया रक्षा जुइगु कथं उपोसथ व्रतय् च्वनीगु जुया च्वन।

छन्हु सुथ न्हापां बोधिसत्त्वया निंतिं नाना प्रकारया रसं युक्तगु भोजन तयार याना च्वंबले छह्म प्रत्येक बुद्ध छगू सप्ताहं लिपा निरोध समापत्ति दना भिक्षाया समय तोके याना "थौं जि भिक्षाया निंतिं वाराणसी सेंठया गृहय् वनेगु याये माली" धका

विचाः याना नाग-लता चोकां दतिवन याना अनोतप्त दहनय ख्वाःसिलाः मनोशिलाय् दना अन्तरवासं चिना बिजुलीया लहरा थें च्वंगु कापः चीवर धारण याना थःगु ऋद्धिमय चाया पात्र धारण याना आकाश मार्ग वया बोधिसत्त्वयात भोजन न्ह्योने तःवये मात्रं हे छें या लुखाय् न्ह्योनय् दं बिज्यात।

बोधिसत्त्वं वस्पोलयात खने मात्रं हे थःगु आशनं दना सत्कार यासे सेवक पाखे स्वत। वं "स्वामी छु याये माल" धका न्यसेंलि "आर्य्यया पात्र हति" धका धाल। उगु हे त्तणय् पापी मारं दना 'थ्व प्रत्येक बुद्ध' थनिं न्हेन्हु न्हापा आहार प्राप्त याःगु खः। थौं प्राप्त मजुल धाःसा विनाश जुइ। उकिं जि थ्वयात नं विनाश याना बी। अले सेठयात नं दान बीगुलिं पना बी। थथे मनय् भाःपाः उगु हे त्तणय् अन वया चुके दना चय्कू हाकःगु मि ज्वाला ज्वालां थिना च्वंगु गाः निर्माण यात। व दिनिदिनिं छ्वया च्वं च्वंगु ज्वाला ज्वालां थिना च्वं च्वंगु व गाः क्यना अवीचि महा-नरक व गाः दयेके धुंका स्वयं आकाशय् दना च्वं च्वन। पात्र कायेत वंह्म मनू उगु दृश्य खंका तःसकं ग्याना लिहाँ वल। बोधिसत्त्वं न्यन-"छाय् छ ल्याहाँ वयागु ?"

"स्वामी चुके तःसकं प्रज्वलितगु ज्योतिर्मानगु गाः दु।" अनं मेह्म अनं मेह्म यायां वंक्व वंक्व फुकं भयभीत जुइका ग्याना बिसी वन।

बोधिसत्त्वं विचाः यात- थौं वशवर्ती मार जिगु दानय् बाधा बीत सना च्वंगु जुइमाः। तर वं मस्यू जुइ जि उजापि मार

सलंसः द्वलंद्वः खना नं ग्याइद्ध मखु। यःगु थजु थौं मार व जि निह्मसिया दथुइ सुयागु शक्ति महान सु अप्वः आनुभाव दुह्म धयागु सी हे सीके।

अले बोधिसत्त्व ज्वलं खायेका तइतःगु भोजन थः थह्मं ज्वना छें प्याहाँ वल। चुके च्वंगु मिगाःया सिथय् दना आकाशय् थःस्वया मारयात खनेवं धाल— "छ सु?"

"जि मार खः।"

"थ्व मिगाः छं दयेका तइगु ला?"

"खः जिं दयेकागु।"

"छाय् दयेका तया?"

"छंगु दानय् पनेत व प्रत्येक बुद्धया प्राण विनाश यायेत।"

बोधिसत्त्वं धाल, "न छन्त जिं जिगु दानय् बाधा बीके बी, न प्रत्येक-बुद्धया प्राण हे नं विनाश याके बी। स्वये छ व जि म्ही निह्मय् सुया शक्ति महान, सुयाके अप्वः अनुभव दु सी हे सीके" धुलि धया मिगाःया फुसय् दना "भन्ते प्रत्येक बुद्ध! जि थ्व हे मिगालय् छ्यनं चुया कुतुं वने मातले नं थनं चिला वने मखु। छपिसं केवल जिं बियागु भोजन दान स्वीकार याना बिज्याहुँ।" थथे धया थुगु गाथा ब्वन–

कामं पतामि निरयं, उद्धपादो अवंसिरो।

नानरियं करिस्सामि, हन्द पिण्डं पटिग्गह॥

भन्ते प्रत्येक-बुद्ध ! जि छ:पिन्त थ्व पिण्डपात्र दान बिया यदि जि छयं क्वय् तुति च्वय् लाना, थुगु नरकय् कुतुं वने थः माले ब्यु। जि अनार्य कर्म याये मखु। भन्ते ! छ:पिसं जिगु पिण्डपात्र स्वीकार याना बिज्याहुँ।"

थुलि धया दृढ निश्चय पूर्वकं बोधिसत्त्वं भोजन पात्र ज्वना मिगाः पाखे अधिसरय् जुल। अबले हे चय्कू हाकःगु मिगालं तँ नं तँ सच्छिहः दुगु तःफोगु पलेस्वाँ छफो बुया वया बोधिसत्त्वया तुति फया काल। उकिं हानं रेणु उत्पन्न जुया वया महासत्त्वया छयनय् च्वना ह्म छह्मं सुवर्ण चूर्ण ह्वला वःथें याना बिल। बोधिसत्त्वं पलेस्वाँया मुखुली च्वना नाना प्रकारया रसं युक्तगु भोजन प्रत्येक बुद्धया पात्रय् तइबिल। प्रत्येक बुद्धं न्हूगु भोजन स्वीकार याना दानानुमोदन याना पात्र आकाशय् वां छ्वया आपालं जनसमूहं खंक खंकं थः नं आकाश मार्गय् थहाँ वना नाना प्रकारया सुपाँय्या भ्वःयात न्हुत्तु भतु न्हुइथें याना हिमालय पाखे हे स्वया बिज्यात। बोधिसत्त्वं पलेया थोनेसं तुं च्वना आपालं जनसमूहयात दान व शीलया वर्णन यासे धर्मोपदेश बिया आपालं जन समूहं चाःहुयेका थःगु निवास स्थानय् वन। जीवन दतले दानादि पुण्य-कर्म यायां कर्मानुसार परलोक वन।

बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यात, "गृहपति ! छंगु थ्व ज्या छुं आश्चर्यगु मखु। छ आः दृष्टि सम्पन्न जुसे उह्म देवी पाखें कम्पित मजुल। तर न्हापायापिं पण्डितपिसं याना वंगु हे धात्थें

आश्चर्यजनक जू। थथे आज्ञा जुसे थुगु धर्म-देशना हया अनुसन्धि घटे याना जातकया खँ मिले याना बिज्यात।

उगु समयया प्रत्येक बुद्ध ला अन हे परिनिर्वाण जुल। मारयात त्याका पद्माशनय् दना प्रत्येक बुद्धयात भिक्षा दान बियाह्म वाराणसी सेंठ ला जि हे खः।

विसय्ह जातक

"अदासि दानानि" थ्व गाथा शास्ता जेतवन महाविहारय् बिज्याना च्वंबले अनाथपिण्डिकया बारे आज्ञा जुया बिज्यागु खः।

क. वर्तमानया खँ

वर्तमान खँ पूर्वोक्त खदिरङ्गार जातकय् विस्तृतं कने धुंगु दु। थुगु जातक शास्तां अनाथपिण्डिकयात सम्बोधन याना "हे गृहपति ! पुलांपिं पण्डितपिसं नं शक्र देवराजं आकाशय् दना 'दान बी मते' धका पं वलं नं वयागु खँ मन्यंसे दान बियां तुं च्वं च्वंगु खः" धका आज्ञा जुया बिज्यात। अनाथपिण्डिकं प्रार्थना यायेवं पूर्व जन्मया खँ कना बिज्यात।

ख. अतीतया खँ

न्हापा वाराणसी देशय् ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना च्वंच्वंगु खः। अबले बोधिसत्त्व चेगू कोटि धनया अधिकारी विसय्ह धयाह्म सेंठ जुया जन्म जुल। व जुलसां न्यागू शीलं सम्पन्नह्म,

स्वभावं दानीह्म, दान बीगुली त:सकं न्ह्याइपु ताइह्म जुया च्वन। वं नगरया प्यंगू ध्वाकाय् प्यंगू, नगरया दथुइ अले थ:गु छेँया ध्वाकाय् थुकथं खुगू थासय् दान शाला दयेका दान बीगु याना च्वन। न्हिथं खुगू लाख खर्च याइगु। बोधिसत्त्वया व फ्वं वइपिं भिखारीतय् नसा छगू हे प्रकारयागु जुथा च्वन। उह्म बोधिसत्त्वं जम्बुद्वीपय् बुँ पालेगु तकं दीमायेक दान ब्यूगुलिं देवराजया पाण्डु कम्बल शिलासन क्वानावल।

अले शक्रदेवं विचा: यात "सुनां जित: जिगु थासं च्यूत यायेगु मती तल थें" थथे शक्रं महासेंठयात खंका मती तल "थ्व विसय्हं त:सकं फैले जुइक सारा जम्बूद्वीपय् हे बुँ पालेगु तकं दी मायेक दान बिया च्वं च्वन। थुगु दानं जित: च्यूत याना थ्व स्वयं शक्र जुइ त्यंह्म मखा जुइ। वयागु ब्याक धन नाश याना वयात फोगीं याना गुकथं वं दान बी मफइगु ख: उकथं याना बी।" शक्रं थथे मती तया वयागु सारा धन धान्य, उलि जक मखु दास दासी, नोकर चाकर समेतं अन्तर्धान याना बिल।

अले दान प्रबन्धकपिं वया धा: वल "महाजन, दान-शाला खालि जुल। गन गुथाय् छु छु तया त:गु ख: व छुं नं खने मन्त।"

"दान बीगु तोफिके मत्य। मदुसा थनं यंकि।" थथे धया थ:ह्म जहानयात स:ता धाल–"देवी दान चालु याके ब्यु।"

व महाजननीं कोठाय् स्वःवन। तर दांछि दां तकं खंके मफुत। अले धाल– "आर्य्य, भी पुना तइगु वस्त्रं बाहेक मेगु छुं नं खंके मफु। ब्याक छेँ शून्य जुइ धुंकल।" न्हेगू रत्नं जाःगु कोठा चायेका स्वत नं छुं खंके मफु। महाजन व महाजननी तोता मेपिं दास दासी नोकर चाकरपिं नं सुं सुं हे खने मन्त।

अले महाजनं हानं थःह्म महाजनयात सःताः धाल– "भद्रे! दान बीगु ज्या तोफिके मज्यू। छेँ छखां वात्तु वाला न्हागु जूसां माला हति।"

उगु समयय् छह्म साजवाः ईचा खःमू व घाँय् चीगु खिपः लुखाय्सं तुं वां छ्वया बिस्युं वंगु जुया च्वन। महाजननीनं व खंका धाल, "स्वामी! थ्व वस्तु तोता मेगु छुं खंके मफु।" महाजनं धाल– 'भद्रे! थनं न्हापा गुबलें जिं घाँय् लय् मनं। तर थौं घाँय् लया व हे घाँय् मिया, यथायोग्य दान बी।" थुलि धया दान तुते जुइ धयागु भयं व हे ईचा खःमू व खिपः कया देशं पिने वया घाँय् लय्गु चौरे वना घाँय् लया "छगू भाग थःत छगू भाग दान बीत" निगू भाग याना खमुली तया देशय् हल। अन व घाँय् मिया छगू भागया ध्येबा थः नयेत तल। छगू भागया ध्यबां दान बिल। तर अन फ्वं वःपिं आपालं दया च्ना। "जिमित नं माः जिमित नं माः" धाःपिं सकसितं थःगु छगू भाग नं बिया छ्वत। उखुनु निह्मतिपुं सिनं मनसें हे बिते यात।

थुगु हे प्रकारं खुन्हु बिते जुल। न्हेन्हु खुनु घाँय् हया च्वंह्म न्हेन्हु तक निराहारह्म अति सुकुमारह्म बोधिसत्त्वया कपालय् निभाःया तेजं कय् मात्रं मिखा चक्कर नल। स्मृति तये मफुत। थःत थःमं घाँसं क्वचिका गोतू वन। शक्र' वयागु ज्याय् चिवा कयावं वना च्वंगु खः। व उगु हे अवस्थाय् अन वया आकाशय दना थुगु न्हापांगु गाथा धाल –

अदासि दानानि पुरे विसय्ह, ददती च ते खय धम्मो अहोसि।
इतो परञ्चे न ददेय्य दानं, तिट्ठेय्युं ते संयमन्तस्स भोगा ॥

विसय्ह ! छं थनं न्हापा छंगु छेँ धन दुबले सारा जम्बुद्वीपय् बुँ पालेगु तकं दी मायेक दान बिया जुल। दान ब्यु ब्युं छंगु धन हाश नाश जुया वन। आवंलि छं सुयातं दान बीगु याये मते। छंगु धन न्हापाथें हे स्थिर जुइ। उकिं छं जिगु न्होने थ्व कवलित या "थनिं निसें जिं दान बी मखुत।" छंत माक्व धन सम्पत्ति जिं बीगु जुल।

महासत्त्वं वयागु खँ न्यना धाल– "छ सु ?"

"जि शक्र खः !"

"शक्र धयाह्म' ला स्वयम् दान बिया, शील पालन याना उपोसथ व्रत धारण याना न्हेता व्रत पूर्ण याना शक्रत्वय् प्राप्त याःह्म खः। परन्तु छं ला थःपिनि ऐश्वर्य्यया कारणं दान बीगु तकं रोके याना च्वन। छं ला अनार्यपिनि ज्या धका याना च्वन खनि ले।"

थुलि धया बोधिसत्त्वं स्वपु गाथा न्यंकल :—

अनरिय मरियेन सहस्सनेत्त,
सुदुग्गतेनापि अकिच्चमाहु ।
मा वो धनं तं अहु देवराज,
यं भोग हेतु विजहेमु सद्धं ॥१॥

येन एको रथो याति, याति तेन परोरथो ।
पोराणं निहितं वट्टं, वत्त तञ्ञेव वासव ॥२॥

यदि हेस्पति दस्साम, असन्ते किं ददामसे ।
एवं भूतापि दस्साम, मादानं पमदम्हसे ॥३॥

हे शहस्त्र नेत्र, गुगु अनार्य पापकर्मयात परिशुद्ध आचार दुह्म आर्य (सज्जनं) चा हे व दरिद्र हे थःजु, याये मज्यू धका बुद्धादि सत्पुरुषपिसं कना बिज्यात। (तर छं जित उगु अनार्य पापकर्मया लँपु क्यना च्वन)। गुगु धनया परिभोगया निंति जिमिसं दान श्रद्धायात त्याग याये माली, उगु धन जिमिगु निंति छुं ज्या खयले मदु।

हे वासव, गुगु मार्गं छगू रथ न्ह्या वनी, मेगु रथ नं व हे मार्गं न्ह्या वनी। गुगु व्रत जिं न्हापां निसें धारण याना वया, जिगु जीवन दत्तले व व्रत चले हे जुया च्वने थ ब्यु।

जिगु ल्हाती छुं छगू बीगु दया च्वंतले बिया हे च्वने। मदइगु धरी सुया छु लगे जू ? आः जिपिं घाँय् लइपिं जुइ मात्तले नं म्वाना च्वंत्तले दान बियां तुं च्वने। छाय्धाःसा मबिल कि दान धयागु ल्वमना वने यः। जि थःगु जीवन दत्तले दान धयागु ल्वमंके मखु। थथे ल्वमंका छ्वयेगु जिगु इच्छाया विरूद्ध खः।

शक्रं जब वयात पने मफुत, अले न्यन – 'छं दान छुया निंतिं बिया च्वना ?' बोधिसत्त्वं लिसः बिल, 'न जिं शक्रत्वया इच्छां, न ब्रह्मत्वया इच्छां दान बिया च्वना। जिं ला केवल सर्वज्ञत्वया प्रार्थना याना हे जक दान बिया च्वनागु खः।"

शक्रं वयागु खँ न्यना तःसक प्रसन्न जुया वया ह्मय् पित्तु पिल, बोधिसत्त्वया ह्म छह्मं उगु हे क्षणय् शारीरिक शक्ति जाया वल। शक्रया प्रतापं महाजनया ब्याक्क धन नं न्हापाथें हे परिपूर्ण जुल। अले शक्रं उह्म महाजनयात आपालं अपरिमित धन बिया दान बीगु निंतिं आश्वाशन बिल, "महाश्रेष्ठि, छं आवंलि न्हिथं भिंनिगू लाख खर्च याना दान बीगु या" धुलि धया शक्र थःगु भवनय् तुं लिहाँ वन।

शास्तां थुगु धर्म-देशना हया जातकया खँ मिले याना बिज्यात, उगु समयया श्रेष्ठि भार्या राहुल माता खः, विसय्ह महाजन ला जि स्वयं खः।"

अनाथपिण्डकया जीवनया अन्तिम अवस्था थ्यसेंलि आयुष्मान सारिपुत्र व आनन्दपिं बिज्याना अनाथपिण्डकयात

अन्तिम उपदेश बिया ल्याहाँ बिज्यात। वयां छु समय लिपा देहावसान जुया अनाथपिण्डिक तुसित देवलोकय् वासकाः वन।

छन्हु अनाथपिण्डिक देवपुत्र न्ह्याइपुगु चायारात्री न्ह्याइपुसे च्वंगु वर्णह्म जुया जेतवन छगुलिं थःगु प्रकाशं प्रकाशित याना गन भगवान बुद्ध बिज्याना च्वन, अन उपस्थित जुल। अले तथागतया चरणय् वन्दना याना छखे लिना च्वं च्वन। छखे लिना च्वंह्म अनाथपिण्डिक देवपुत्रं शास्तायात गाथा द्वारा बिन्ति यात –

"इदं हि तं जेतवनं, इसिसङ्घ निसेवितं।
आवुत्थं धम्मराजेन, पीति सञ्जन नं मम ॥१॥
"कम्मं विज्जा च धम्मो च, सीलं जीवितमुत्तमं।
एतेन मच्चा सुज्झन्ति, न गोत्तेन धनेन वा ॥२॥
तस्माहि पण्डितो पोसो, सम्पस्सं अत्थमत्तनो।
योनिसो विचिनधम्मं, एवंतत्थ विसुज्झति ॥३॥
"सारिपुत्ता च पञ्ञाय, सीलेन उपसमेन च।
योपि पारङ्गतो भिक्खु, एताव परमो सिया'ति ॥४॥

अर्थः– जिगु मनयात लयेतायकीगु, ऋषि संघं वास याइगु उगु थ्व जेतवन खः, गन धर्मराज बुद्ध निवास याना बिज्यात।

गुगु कारणं कर्म, विद्या, धर्म, शील व उत्तमगु आजी-विकापिं प्राणीपिं परिशुद्ध जुइ गोत्र व धनं मखु।

उकिं पण्डित व्यक्ति थ:गु हित सुखयात बाँलाक खंका योग्यगु विचारं धर्मयात मालास्वत धा:सा विशुद्धि प्राप्त याना काइ।

गथे सारिपुत्र महास्थविर प्रज्ञा, शील व उपशम द्वारा पारगामी जुया बिज्यात अथवा निर्वाणय् थ्यंक बिज्यात। अथे हे गुह्म भिक्षु पारगामी जुइ, उह्म भिक्षु नं थ्व हे स्थिती जक थ्यनी।

अनाथपिण्डिक देवपुत्रं थुलि खँ बिन्ति यात। शास्ता समान इच्छा दुह्म जुया बिज्यात। अनंलि अनाथपिण्डिक देव-पुत्रं "शास्तां जित अनुमति बिया बिज्यात" भालपा: तथागत-यात वन्दना याना प्रदक्षिणा याना अन हे अन्तरधान जुया वन।

अनंलि भगवान तथागतं उखुनुया चा बिते जुसेंलि भिक्षु-पिन्त आमन्त्रणा याना बिज्यात–हे भिक्षु गणपिं! थौं न्ह्याइपुगु चाया रात्री यइपुसे च्वंह्म छह्म देवपुत्र थ:गु प्रकाशं जेतवन छगुलिं प्रकाशित याना, गन जि दु, अन वल। वया अभिवादन याना छखे लिना च्वं च्वन। छखे लिना च्वं च्वंह्म उह्म देवपुत्रं जित थुगु गाथा ब्वना बिन्ति यात–

अर्थ व गाथा च्वेयाग तुं ख:।

भिक्षुपिं, उह्म देवपुत्रं थथे बिन्ति याये धुंका शास्तां जित अनुमति बिया बिज्यात धका जित वन्दना याना प्रदक्षिणा याना अन हे अन्तरधान जुया वन। थथे आज्ञा जुया बिज्यायेवं आयुष्मान आनन्दं भगवानयात थथे निवेदन यात– 'भन्ते व अवश्यं अनाथपिण्डिक देवपुत्र हे जुइ। भन्ते, अनाथ-पिण्डिक गृहपति आयुष्मान सारिपुत्र प्रति अति प्रसन्न जुया च्वंह्म खः।''

"साधु, साधु, आनन्द! आनन्द, गुलि तर्कय् छ थ्यने माःह्म खः, छ अन थ्यने धुंकूह्म जुल। व उह्म देवपुत्र अनाथ-पिण्डिक हे खः।''

भगवानं थथे आज्ञा जुया बिज्यात। आयुष्मान आनन्दं खुशी प्रसन्न जुया भगवानयागु भाषणयात सहर्ष स्वीकार यात।

(मज्झिमनिकाय)

बाखं क्वचाल

लेखकया मेमेगु सफू

प्रकाशित :

(१) विशाखा–चरित्र ।३०
(२) बुद्ध-धर्मया मूलँपु १।
(३) मघ मानवक ।५०
(४) अनाथपिण्डिक ।७५
(५) चैत्य–पूजा : लेखक भिक्षु सुदर्शन ।१०

प्रकाशन–प्रतीक्षाय् :

(१) बौद्ध-कहानी
(२) शीलव जातक
(३) राहुल माता
(४) झिगू पारमी
(५) सम्यक् परिव्राजक

सफू दइगु थाय् :

भिक्षु प्रज्ञारश्मि
गण महाविहार
कान्तिपुर।

थाःगु : स्टाण्डर्ड प्रिन्टिङ्ग प्रेस, इखापुखू, यें।